

ПАЙШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОЛАЛАР ЖАМҒАРМАСИ ҲАФТАЛИГИ

БАҲОСИ 2 СЎМ

УШБУ СОНДА:

ШОИР, ДАВЛАТ МАСЛАҲАТЧИСИ,
ПАРТИЯ РАҲБАРИ, ҲОЖИ УСМОН
АЗИМ БИЛАН СУҲБАТ

4-БЕТ

МУҲАММАД СОДИҚ МУҲАММАД ЮСУФ:
ҚАБРИСТОНДА УЛИМ УЙЛАНАДИ

8-БЕТ

ДИЕГО МАРАДОНА:

ФУТБОЛГА ЭНДИ ҚАЙТМАЙМАН

7-бет

КЕЛАЖАККА ҚАДАЛГАН КЎЗЛАР

Суратчи: А. МАДАМИНОВ

ЖАМҒАРМА

ФАОЛИЯТИДАН

Хоразм вилоятининг Янгибозор туманида ҳам болалар хасталиги йилдан-йилга ошиб бормоқда. Бунинг асосий сабаби экологик вазиятнинг ёмонлашганлигидир.

Болалар саломатлигини тиклаш учун, аввало, дори-дармон зарур. Дори-дармон учун эса пул керак. Жамғарманинг вилоят бўлими 50 минг сўм пулни ана шу хайрли иш учун сарфлади.

Урганч шаҳар 3-болалар шифохонасига қатнаётган бемор болаларни бепул овқат-лантириш мақсадида 10 минг сўм пул берилди. Хонқа тумани болалар шифохонасида ўйин майдончаси ташкил этиш учун ҳам маблағ ажратилди. Буларнинг ҳаммаси савобталаб инсонларнинг ҳимматидир. Энг муҳими, саховатли, болажон халқимиз бор. Улар меҳр-мурувватни ҳамма нарсадан устивор деб биладилар.

КЕЙИНГИ

СОНЛАРДА:

ЭРКИН АЪЗАМ:

ҚАЧОН ЎЗБЕКЧА

ГАПИРАМИЗ?

МАЛИКА ИСМОИЛОВА:

МЕН ХУДОДАН

ДАВО СЎРАЙМАН

ЕТТИ КУН

АВВАЛ КАТТАЛАР

36 ёшли муаллим, турк тили ва адабиёти бўйича мутахассис Зиё Учар сурхондарёлик 25 нафар ҳамкасбига турк тилидан сабоқ бермоқда. Келгуси ўқув йилидан вилоятнинг туман ва мактабларида ҳам турк тили ўқитила бошланади, дея хабар беради мухбиримиз М. Абдулфайз.

КУЁВ — ҲАМКАСБ

Шоир ҳожи Абдулла Ориф қизини турмушга чиқарди. Шу муносабат билан Дўрмонда, Езувчилар боғида элга ош берилди. Куёв ҳамкасб — Ўзбекистон ойнаи жақонда ишлайди.

ШИППАКДАН ҲАМ АРЗОН БЎЛДИМИ!

Тижорат дўконларида оддий шиппакнинг баҳоси 1000—1500 сўм бўлиб турган замонда мана бундай хабарларни ўқиб тепа сочинг тикка бўлади.

Шербодлик Бахтиёр Тошпўлатов исми шарифли йигитнинг акрალიш ҳаёлида юрган хотини тўрт ёшлик ўғилчасини бойсунлик фарзандталаб фуқарога... минг сўмга сотиб юборди. Бундан хабар топган йигит зудлик билан Бойсунга йўл олди ва пулини тўлаб, болани қайтариб келди.

АДАБИЁТ ВА ХЎРАНДАЛАР

Ўзбекистон Езувчилар уюшмасининг эски қароргоҳи остида «Истамбул» ресторани иш бошлади. Хўрандалари хорж таолари билан сийланаётган ресторанинг энг «ғариб» мижози «Жигули»да келмоқда... Қизиқ, қароргоҳнинг ўзи қайси «бечоралар»га насиб этаркин!

ҲАММАНИ ЙИҒЛАТДИ

Хазорасп чайқов бозорида «Марианна» ва «Луис Алберто» дея номланган газламалар сотила бошланди. Ҳориждан келтирилган бу молларнинг нархини эшитиб, йиғламаган одам қолмади.

«УЙИМИЗГА СОВЧИ КЕЛМАГАН»

Менимча, дунёда энг катта гуноҳ,
Қариқиз ҳақида ғийбат
тўқимоқ...
М. ЮСУФ

Одатда ўзини илмга бағишлаган ёки бирор нуқси бўлган қизлар кечикиб турмуш курадилар. Баъзилари вақтни бой бериб қўйишади, сўнгра, тенгини тополмай қийналишади.

37 ёшли қизни танирдим. Бир кун қисматидан нолиб йиғлаганида, мен ҳам қўшилиб астойдий йиғлаганман. Ушанда опам уришиб берганлар. Худонинг раҳми келсин, бировга қатиқ ачинса, қисматини яқин қилармиш, дея. (Тавба қилдим!)

Орадан бир йил ўтиб, у 38 ёшида турмушга чиқди.

Кўпчилик, қари қизларга қайғуриб «улар ҳам одам-ку» «яшашга ҳаққи бор-ку», дейишади.

Дунёда ҳамма нарсанинг ҳаққи белгиланган. Уларга нима бўлибди!

Бу ёшдаги қизларнинг аксарияти ачинишимиз, бу каби тасаллиларимизга муҳтож эмас. Улар учун ҳали яшаш

завқи, орзу-ҳавас бегона эмас. Ҳаётда кимнидир кутиб яшайди.

Лекин 77 ёшли қиз-бувига ачинмаслик мумкинми?!.. Санобар бувининг томлари чўкиб қолган, пастаккина уйларига кириб борганимда у киши «темир» тўшақда ёлғиз ўзлари ўтирган эканлар.

«Ноним қотиб қолган эди, шундоқ бўлсам дастурхон ёзайин,» — деб ўринларидан кўзолди.

Овора бўлмасликларини сўрадим.

— Нонингизни ким ёлиб берапти, буви!

— Узим. Қўшнимизнинг тандирига ёпаман. Кўпга етсин, деб бир йўла кўпроқ ёпаман. Ҳаракатим келмайди, чарчаб қоламан. Бир ўзим қанча ҳам нон еярдим. Қуруққа қотиб қолади. Баъзида опамнинг келини нон-ош чиқариб туради. (Барака топсин, жун кўрсин, дея дуо қиладилар).

— Қанчадан бери ёлғиз яшайсиз!

— Аввал онам билан турардим. Онамининг ўлганларига 20 йил бўлди. Шундан буюн бир ўзимман...

Бир лаҳза туйғуси

КЕЛ, ПЕШОНАНГДАН ЎПАЙ!

Гарчи қуёш ботишига оз вақт қолган бўлса-да, кундузги жазиратуманидаги Сабот қишлоғидан чиқайётган подага дуч келиб қолди. Елини сутга тўлган сигирлар «мўҳайдаб келаётганлар ичида эшакка болакайга кўзимиз тушди. Бошини оппоқ пешонабоғ билан танғиб олган тийрак кўзли бу масъум бола давом этаверди. Чанг босган юзларида соддалик кўриниб турган ўғлоннинг нигоҳи меҳримни товмашнада «катайс» қилиб кетаётган амакиларига ҳавас билан қараётган эҳтимол яна бошқа нарсани...

Афсусландим: фотоаппаратим бўлганда таққа тўхтаб, қандай бўлса шундайлигича расмга олган ва уни рўзнамаларнинг бирига тақнинг молини, ризқини кўпайтираётган бу бола ҳар қанча эъзозга лойиқ, Бегуноҳ инсоннинг сиймосини чизиш керак бўлса, мен албатта ёш подачини кўрсатган бўлардим. Негаки, эрта тонгдан кеч тушгунча дала-дашда ҳалол меҳнат билан машғул. У ёзги таътил деганда сервоя оромгоҳларни эмас, серўт яй-

ловларни тушунади, горн садаларини эмас, молларнинг маърашини тасавур қилади. Шу нарсага ишонолмаган шу болакайнинг тушли-Унинг учун сигири тўйса бўлди. Шу билан элини тўйдирди.

Қандай ажойиб меҳнаткаш халқимиз бор-а. Тирикчилик деб, дунёнинг ташвишларини камайти-раман деб, нури дийдасини ҳам дала-лага олиб чиқади. Ва яна ҳайрат-хаётини албатта шундай бўлиши шарт деб тушунади. Шаҳарнинг сў-лим боғларида фароғат оғушида юрган давонгидай-давонгидай пў-рима йигитлар ҳали суяги қотмаган уша ўспиринга таъзим қилсалар ар-зиди. Биз ўзимиз-чи? Жўмракдан иссиқ сув тушмаган куни ҳам ҳуку-матдан норозимиз. Дунёни дала-рофидан сув ўғириб иссак арзий-

Кўнглимга бир фикр келди. Хўш, фотоаппаратим йўқ экан, шартта деб нотаниш укажонимнинг пешо-надаги ўлиб қўйсам бўлмасми-ди?!» Орқалимизга қарасан, биз бо-лакайдан жуда-жуда узоқлашиб кетибмиз. Қаранг-а, шунчалар узоқлашиб кетибмиз...

Шухрат ЖАББОРОВ

УМР ЎТИБ БОРАР...

Суратчи: А. ТЎРАЕВ

— Буви ёшлигингизни қан-дай эслайсиз!

— Ёшлигимда куч-қувватим бор эди, калхўзда ишлардим. Ариқ қазардим, ўп-қон кўмардим. Мен кўмган ўп-қон ҳеч қачон очилмасди. Уша меҳнатлар жонимни қовурмоч қилиб олган, оёғим оғриди. Бригадирлар қаерда иш бўлса мени юборарди, «сен қиз боласан», дерди.

— «Қиз болалик» жонингизга тегмадими!

— Кечалар қийналиб чиқаман. Шундай пайтларда менинг ҳам болам бўлса дейман. Иссиқ-совуғимдан хабар оладиган кишим йўқ. Айниқ-са ётиб қолганимда билинади. Иложим қанча. Узимдан ўтганини ёлғиз Оллоҳу ва ўзим биламан.

— Шундай экан, нега би-

рор киши билан тақдирингиз-ни боғламагансиз, оила қурмагансиз!

— Эрни кўнглим хоҳламаган, жиним суймасди. Тенгим чиққанди, онам узатмоқчи бўлганларида рози бўлмаганман. «Агар шунга тегсанг ё шол бўласан, ё кўр бўласан», дейишганди «одамларим».

— «Одамларингиз» кимлар!

— «Орқали»ман, энди сизлар жин дейсизларми...

— Демак, ўшалар йўлингизни боғлаб ташлаган экан-диз!

— Худо мени турмуш қўрсин, деса жуфтимни ҳам яратди-да!

— Бошқа совчиларни ҳам шу сабабли қайтарганимиз!

— Уйимга умуман совчи келмаган.

Узоқ сукутдан сўнг суҳбатимиз бошқа мавзуга кўчди.

Санобар буви шундай гап

бошладилар: «Кўп нарсани ёздинг, менга бирор ёрдами бўладими, ишқилиб? Емғир ёғса томимдан чакка ўтиб кетади. Кигиз-гиламларим чириб кетган. Шу йил баҳорда Навоий дилбузаридан кўрсатишди. Дилбузарга олгунча кўлимга икки кило шакар, икки кило гуруч тутқазиб қўйишди. Олиб бўлиш-гач, бўринг, уйингизга кирит-воришди. Ушандан буюн ҳеч ким сўроқлаб келмайди...»

Санобар буви Навбахор туманидаги Бешрабод қишлоғида яшайди. Вақтида у киши ҳам ўз қишлоғига, қолаверса, жамиятга керакли инсон бўлган.

Буви ўзига ўзи ёлғиз эмасман, атрофимда одамлар бор, дея тасалли бериб яшайди...

Сурайё ЗОХИР

Тўғриси, «Детприёмник» деган бир идоранинг борлигини шу пайтгача эшитмаган эдим. Бу ерда олтиш нафар ходим ишлайди, иш ҳақи олади. Унинг асли номи «Тошкент шаҳар ҳокимлиги қошидаги ИИБнинг балоғатга етмаган болаларни қабул қилиш ва тарқатиш жойи». Ҳўш, унинг асосий вазифаси нималардан иборат ва унинг халққа қандай нафи бор? Сухбатдошим — ушбу идора бошлиғи муовини, милиция капитани Ҳамид ака ҒУЛОМОВ.

— Биз адашиб ёки ота-онасиз қолган, дайдилик қилмаган, уйдан кетиб қолган ва шунингдек ташландиқ уч ёшдан балоғатга етгунча бўлган болаларни қабул қилиб оламиз. Ун бирдан-ўн тўрт ёшгача жиноят содир қилган болаларни ҳам тутиб турамыз. Албатта, уларни ўз ходимларимиз келтирадилар.

— Адашиб қолган болаларни қанча ушлаб турасиз?

— Аслида ўттиз кун. Лекин маълум сабаб чиқиб қолса, яна ўттиз кунгача ҳузишимиз мумкин. Шундай болалар бўладикки, адашиб қолган, ҳеч нарсани айтолмайди, эслолмайди. Айримларини аниқлаймиз ва уйига олиб бориб қўямиз. Шу пайтгача жумҳуриятимиздан ташқари собиқ СССРнинг

турли ерларидан келиб адашиб қолган болаларни ҳам (адреси аниқланса) уйлари-га элтиб қўйганмиз. Бизнинг ишимиз савобли.

— Манзили аниқланмаган болаларни-чи!

— «Малютка»га, «Детдом»ларга ёки «СПТУ»ларга тарқатамиз.

— Бу йил «Детдом»га қанча бола жўнатдингиз?

— Беш ойда ўн олти нафар.

— Сир бўлмаса уларнинг

батта, мурғак бола яшаш жойини ҳам билмайди. Тахминимча, эр-хотин уришиб қолган. Иккаласи ҳам алоҳида-алоҳида «яшаши» керак. Бунинг учун бола ҳалақит беради.

— Дайди, ташландиқ болаларнинг ёшини қандай аниқлайсиз?

— Медицина экспертизаси хулосалари асосида ёшини белгилаймиз, сўнг ҳужжат берамиз.

— Уйдан кетиб қолади-

шиб қолади. Лекин ҳозир боласини ташлайдиганлар, уйдан кетиб қоладиганлар бултургига нисбатан икки баробар камайди.

— Бунинг сабаби нимада деб ўйлайсиз?

— Мусулмончиликка қайтаётганимиздан бўлса керак.

Ҳамид ака билан яна бир неча масалалар хусусида суҳбатлашдик. Ҳар йили уларнинг кўлидан 2 мингдан ортиқ бола ўтаркан. Уларга моддий жиҳатдан «Барс»

Абу Али ибн СИНО

ЗАФАРНОМА

Одил Анушервон замонида ҳеч бир нарса ҳикматли сўздек қадрланмас, донишмандлар ҳам эътиқодли ва покдомон эдилар.

Бир кун Анушервон Бузургмеҳрни ҳузурига чақириб, деди:

— Бир қанча ҳикматни жамласанг. Сўзи оз, маъноси кўп бўлсин. Токи дунёда бошқаларга ҳам фойдаси тегсин.

Бузургмеҳр бир йил муҳлат сўраб, бу сўзларни жамлади. Унга «Зафарнома» деб ном қўйди ва Анушервон ҳузурига олиб келди. Шоҳга китоб маъқул бўлди. Бузургмеҳр яна бир шахарни ҳадя этди. Китобдаги ҳикматларни эса тила суви билан қичиришни буюрди. Бу сўзларни у доимо ўзи билан бирга олиб юрар, кўп вақтини уларни мутлолаа қилиб ўтказарди...

Бузургмеҳр шундай нақл қилди:

— Мен устозимдан сўрадим ва у жавоб қайтарди. Ундан сўрадим: «Эй устоз, худодан нима тиласам яхшилик сўраган бўламан?»

Деди: «Уч нарса: соғлиқ, хотир-жамлик ва бойлик».

Дедим: «Қимдан эҳтиёт бўлай?»

Деди: «Ҳасад қиладиган дўстдан».

Дедим: «Беҳишта сазовор этгувчи нарса нима?»

Деди: «Илм ўрганмоқ ва ёшликдан ҳақ зикрию иши билан машғул бўлмоқ»

Дедим: «Одамлар назарида мўғтабар бўлиб кўринадиган айб қайси?»

Деди: «Ўз ҳунарини таърифламақ».

Дедим: «Агар полойиқ дўст пайдо бўлса, ундан қандай ажрамоқ керак?»

Деди: «Уч йўл, яъни: кўргани ҳузурига кам бориш, ҳол-аҳвол сўрамаслик ва ундан ёрдам кўтмаслик билан».

Дедим: «Ишлар сайъ-ҳаракатга боғлиқми ёки тақдири азалда?»

Деди: «Сайъ-ҳаракат тақдирга сабаб бўлади»

Дедим: «Ешлардаги қайси фазилат яхши-ю, кексалардаги не ҳислат авло?»

Деди: «Ешлардаги шарм-ҳаё ва ишжозат, кексалардаги донолигу вазминлик».

Дедим: «Одамлар ҳамisha қидирувчи, аммо ҳеч ким тополмайдиган нарса борми?»

Деди: «Уч нарса: саломатлик, шодлик ва содиқ дўст».

Дедим: «Яхшилик яхшими ёки ёмонликдан узоқ бўлиши?»

Деди: «Ёмонликдан узоқ бўлиш барча яхшиликларнинг ибтидосидир».

Форс тилидан Носир МУҲАММАД таржимаси

(Давоми бор)

**ОТАНГ КИМ? «ПАПА»
ОНАНГ КИМ? «МАМА»**

миллати ҳақида ҳам гапирсангиз!

— Қирқ фоизи мусулмон, олтиш фоизи ўрисзабон. Етмиш фоизи ўзбек эмас.

— Ўз боласини ташлаб кетганлар ҳам бўлганми!

— Ҳа. Масалан, бирини велосипедда отаси ташлаб кетибди. Албатта, отаси эканлигини кейин боласидан билдик. Лекин уларнинг исмини аниқлай олмадик. Отангни оти нима десангиз, «папа» дейди, онасиникини сўрасангиз «мама» дейди. Ал-

ган болалар ҳақида ҳам гапирдингиз...

— Ҳа. Уларнинг тури ҳар хил. Шундай ҳолатлар борки, тарбиянинг (қаттиққўлликнинг) меъёрсизлигидан уйдан қочиб кетади. Яна шундай хонадонлар борки, ота-онаси боласига пул бериб (овқат учун) уч-тўрт кунга қавргадир кетади. Бола бу пулга нималар қилиши кераклиги ҳақида ўйлайди. Кўнглида Тошкентни томоша қилиш нияти ҳам туғилиши мумкин. Бу ерга келиб эса ё пули тугаб қолади, ё ада-

брокерлик идораси ёрдам бермоқда. Болалар учун яшаш хоналари, оппоқ тўшақлар, хонадаги ойна жаҳон... Хуллас, шароит бор... Лекин асосий муаммо ҳам борки, уни тезда ҳал қилмоқ керак. Ушбу идора ҳануз собиқ СССР чизган кўрсатма асосида ишлаётган экан. Буйруқлар эскирган. Демак, Ўзбекистон давлати қонунига мувофиқлаштириш керак.

«Детприёмник»ка Ҳалим бориб келди.

ХИДОЯТ САРИ ЙЎЛГА ЧИҚҚАНЛАР

«ЎРНАК»

Эрталаб ошга чиқаётгандик. Еши элликдан ўтиб қолган кўшнларимиздан бири биз томон кела туриб, чамаси эллик қадам нарида кўча ўртасида ўнг қўли билан бурнини қоқди. Сўнг қўл орти билан бурнини артганча, бизга яқинлашди ва одамлар билан кўриша бошлади...

Кўплашиб тўйхона томон йўл олдик. Дарвоза ташқарисида ўндан ортиқ мезбонлар қўл қовуштириб турибди. Биз юқорида тилга олган киши, сафимиздан ажралди чиқиб, мезбонлар билан бирмабир қўл бериб кўришди.

Меҳмонларга хизмат қилаётган йигитлардан бирининг бошида

кавказликлар киядиган кенг шапка, иккинчисининг соқоли ўсган, учинчиси эса гугурт чўпи билан тиш қовлаётган ҳолда кўли билан чойнакдаги чойни узатаяпти. Лаганда ош ташийётганлардан бирининг лабида сигарета тутаяпти.

Ош еяётганларга эътибор берсам бирининг тирноқлари ўсган, иккинчисининг эса кўли кир. Шу қўл билан лагандаги ошни ўртасидан бўлди-ю, ярмини шерғи томонга суриб қўйди. Ош ёб бўлингач, лаганларни олишгунга қадар даққаларда набирали ёшдаги бир киши бошини қуйи солиб оёғи орасидан ерга тўпириб ўтирибди.

Шу манзараларни кузатиб туриб ўйлаб қолдим. Биз мусулмонимизми! Ахир бурун қоққан қўл билан кўришиш у ёқда турсин, бу юмушни ўзгаларнинг назари тушадиган ҳолатда бажаришининг ўзи айб-ку, мусулмончиликда! Бизни оталаримиз тоза юриш, одобли бўлишга ўргатар экан, аввало ўзлари ўрناк кўрсатарди. Биз қариялар ҳам ёшларни одобсиздан олиб одобсизга солмасдан ўзимизнинг юриш-туришимиз, одоб-ахлоқимиз хусусида ўйлаб кўришимиз керакдир, эҳтимол.

Маҳкам ҲАКИМОВ

ШОИРНИНГ ТУФИЛИШИ

...Бойсун кўчаларида бир ялангоёқ гўдак иссиқ тупроққа товонлари бо-тиб-ботиб, куйиб-куйиб, йиғлай-йиғлай кезади, йўқотган молини излайди. Бойсун қирларида, даштларида тентирайди — тополмайди. Аксинча, чў-поғина «тойча»сини излай-излай зўрға топган оназор кўзларидан селу се-лоб ёш қуйилади. Кўзлари шишиб кетган гўдакнинг шашқатор ёшларини бағрихун аллозда тўхтовсиз сидиради, «Мол топилмас топилмас, боравер-мапсанда уйга ўелим»,— дейди бошини силаб, бечора оназор. Ва шу ас-нода, шу аллозда шукур-шукур, дея «тойчоғининг боши тошдан бўлишини, от ўрнини той босишини (гўдакнинг отаси — мулла Азим ёлғончи дунёдан кетган эди) тилайди.

Мулла Азим ёлғон дунёдан ўтган эди. Лекин ёлғон айтмай, донишманд такводор бўлиб, биронинг ҳақини емай, элга меҳрини тўкиб ўтган эди. Шул сабаб эли-эллати ёдидан узоқ йиллар ўчмади, ҳануз ўчган эмас, ўчмағай.

— Мулла Азимнинг ўғли эканимни билишгач, ёнимдан жим ўтиб кет-ган одамларнинг қайтиб келиб мен билан қайта-қайта сўрашганлари кўп бўлган.

Болалигимда кўп қийналганман; уззу-кун ўйлаганим — тезроқ-тезроқ улғайиш эди,— хотирлайди шоир.

— Биласизми, учинчи синфда тушган расмиимизда, кўрсангиз, ҳаммамиз яланг — оёқмиз. Биринчи шимимни саккизинчи синфда пайтимда олганман (унгача иштон киярдик). Йиртиқ-ямоқ кийимлар, оч-наҳорлик, тўхтовсиз йўқчилик, бунинг устига отасизлик тинкамни қуритган эди, жонга теккан эди. Ахир мен тийрак бола эдим, ўшандаям кўп мутлола қилар эдим, тенг-дошларимдан фарқли, манов яшаётганимиздан бошқача ҳаёт ҳам борлигини билардим. Шунинг учун тезроқ-тезроқ улғайишни, катта бўлишни қанчалар орзу қилганман,— дейди бугун катта бўлган шоир.

Бугун катта бўлди шоир, лекин у пайт кичкина эдики, ҳамма нарса гоят катта, ваҳимали туюларди.

**Кичкинаман, қалбим, жоним қаршингда карахт,
 Бирозгина бўйинг пастроқ бўлсачи дарахт.**

Лекин улғувор, ваҳимали дарахтлар пасаймас, болани баттар кўрқит-ганича шовуллагани-шовуллаган эди. Ахир у пайт:

**Тоза эдим, шабнам эдим, мен лола эдим,
 Миттигина ялангоёқ бир бола эдим.**

Улғайишга ичккан, тинимсиз орзу қилган Бойсун-кўнғиротли бола улғая бошлади. Улғайганда ҳам, бойсун-кўнғиротли Алпомишни тинглаб, англаб, ўқиб вояга етаверди. Кўнғилига қиз ишқи демайлик, шеър ишқи тушди. Шоир бўлишга чоланди — ишонч пайдо бўлди кўксига. Жонига фўлғула тушди. Фалати Даъватни илғади. Лекин:

**Мен бир бола эдим-ўн олти ёшда,
 Бу даъват маъносини қайда чақмоғим!!
 Гафурнинг дўпписини кўндириб бошга
 Қаршида чақнади шеърнинг чақмоғи.**

Бул маҳал шеърят осмонда кўзларни қамаштириб, қўш ёруғ юлдуз — Эркин Воҳид, Абдулла Орифлар пайдо бўлди. Тўфон қасирғалари-ю, сар-сари насимлари билан пайдо бўлганди улар. Ҳаво, иқлим ўзгарганди, то-зарганди инжа шеърий туркий алфозда.

Кейин, кейин бир қадар тозарган осмон қаърида тўрт-беш юлдуз бара-вар ёнди, порлади. Кўнгил осмоннинг-да тийра буржларини чароғон қил-ганлардан бири Усмон шеърятга бўлди. Бу шеърятда романтик, лирик туйғулар авж пардаларга кўтарилди:

**Ўвиллаган даҳшатли фазо,
 Олти қитъа, тўрт баҳри улкан
 Уртасида яшадим танҳо,
 Муштдай мўъжаз юрагим билан.
 Ҳаяжону завқдан бегона
 Тинч дарёдай жим оқди умрим.
 У пайт эдинг сен бир афсона,
 У пайт ҳали йўқ эдинг, кўмрим...**

Ёнишларга ёнишлар қўшилди, олов пайдо бўлди бир улкан. Аввал шоир-ни куйдирди:

**Куйди жоним, куйди менинг жоним куйди,
 Бевафо ёр бизни қуйиб, кимни суйди!!**

Дард шоирни шунчалик улғайтирдики, бир пайтлар гоят катта, устивор кўринган ваҳимали дарахтлар жуда майда кўринди — пастда қолди:

**Баланд-баланд дарахтларим чўки қолибсиз,
 Ҳеч бўлмас кўрай девдим, сизни қолипсиз.**

Бугун шоирнинг муҳташам саройидаги улкан хонасида турар эканман, пастда қолган дарахтлар негадир анчайин паст бўлиб кўз олдимида турди. Лекин бу шоирнинг кўтарилши — руҳ меърожидан қарагандаги чўккан да-рахтлар эмас, давлат маслаҳатчиси деразасидан шунчаки пастликдаги да-рахтлар эди, холос.

БИР НУР КИРДИ ВУЖУДГА...

— Усмон ака, Оллоҳ насиб қилиб, ҳожи бўлдингиз. «Оила ва жамият» ахли шу муносабат билан Сизни мубо-ракбод қилишни менга юклашди. Ҳо-зирги ўзбек шеърятда романтик-лирик туйғуларни қуйлашда энг авж пардага чиқа олган сиздай эҳтиросли шоир ҳақ сафаридан кўп мутаассир бўлиш, табиий. Кўрган, кечирган, ҳис қилганингиз — мўъжизалар ҳақида сўзлаб берсангиз.

— Бу жойлар мўъжизакор жойлар. Энг кўп нур таратиб турадиган жой Маккада — шу — Байтуллоҳ деб айт-ган экан, космонавтларимиз. Космос-дан қараганда ҳам қанақадир нур пор-лаб турар экан. Уша порлоқлик одам-нинг ўзига ҳам кўчади. Бу ярим орол жаҳонга уч диннинг бошловчиси бўл-ган, уч пайгамбар — Муҳаммад пайгам-бар, Исо пайгамбар, Мусо пайгамбар-ларни берган. Қолганлари ҳам шу ер-да кечган. Бежиз бўлмас керак бу тупроқ. Шунинг учунми одамга бир ажабтовур нарсалар тўлади. Байтул-

лоҳга кириб бориш баробарида юра-гинг янгиланаётганини ҳис қиласан. Ҳаммамнинг кўзига ёш қалқийди. Тавба-тазарру, назаримда шу тарзда кечса керак. Кўзда ёш билан кетар экан-сан, илоҳий бир нарсага, нурга чул-ғанаётганингни ҳис қиласан. У айниса Каъбадаги ўша қора тошни ўпиш ва кейинги ҳолат... Ҳақиқатан ҳам Оллоҳ-нинг қаршисида туриб, тавба-тазарру қилаётганинг, ҳақиқатан ҳам ўша ба-ри кенг, меҳри кенг Зот сени кеңи-ришга тайёр тургани кўз олдингдан бир-бир ўтади. Умуман, одам доим тавба-тазарру қилиб турмоғи шарт, деб ўйлайман. Лекин мен Маккадаги каби фалати аҳволга ҳеч қачон тушма-ганман. Уни нимага тенглаштириш мумкин? Энг бахтиёр онларга; фар-зандсизнинг фарзанд кўргандаги қу-вончига; яна энг яқин одамнинг йил-лаб йўқолиб кетганидан кейин топил-ганига тенглаштириш мумкин. Жуда оғир ва айни пайт энгил ҳолат пайдо бўлади одамда.

— Урунгида бошқа ҳожилар ҳам борми!

— Йўқ. Лекин отам Мулла Азим Бойсунда саводи билан таниқли одам-сўйи бўлган. У киши жуда эрта вафот этиб кетган.

ШОИР ВА ДАВЛАТ МАСЛАҲАТЧИСИ, ҲОЖИ УСМОН АЗИМ
 БИЛАН СУҲБАТ

ЎЗИНИ ЎЗИ СУЯБ КАТТА БЎЛГАН ОДАМ

— Ҳаждан кейин (олдин) волидан-гизни ҳам зиёрат қилдингизми!

— Ҳаждан олдин онамни зиёрат қилдим — олдиларига бориб келдим. Лекин онам анча ёшга бориб қолган-лар, хавотир олмасин, деб фақат ах-барот сифатида айтдим, холос. Уму-ман овоза билан иш қилмайман.

— Волидангизни ҳажга олиб ке-толмаслигингизга нима ҳалал берди!

— Оддийгина иқтисод ҳалал бер-ди — чўнтак масаласи. Бориш учун катта пул керак. Унга мен тайёрмас-ман.

— Намоз ўқисми...

— Назаримда намоз ўқиса, одам-лар ютади. Ютқизмайди. Фақат бу кўз-кўз учун эмас, одамнинг ички талаби бўлмоғи керак. Ростини айти-шим керак, битта намоз ўқимаган одам сифатида афсусланаман, ўқи-шим керак... Намоз ўқилишига ҳалақат берувчи, ҳозир англаб етаяпманки, фақат ўзим, ўзим, ўзим...

— Илгарни ҳажга туяда ёки пиёда боришган — жуда қийналиб бориш-ган. Ҳозир анча энгил бўлди. Само-лётда тўри Жиддагача учиб, у ёғи автобус ва ҳоказо. Нисбатан жудаям энгил. Қизиқ томони — илгарни ҳажга боришдан аввал одамлар йиллаб, ўн йиллаб, йигирма йиллаб, балки бутун умри давомида беш вақт намозини ўқиб, ҳажни жуда қаттиқ орзу қилиш-ган. Энди-ми, шу йил тўрт минг киши ҳажга бориб келган бўлса эшитиши-мизча, ичлариди шариятнинг бешич-ча — намоз ўқиш амалига қаттиқ риоя қилилмагани анчагина экан. Осмон-

дан тушгандай борди-келди бўлиб туюлаяпти менга. Кейин, энг ёмони, олди-сотди...

— Энди ўйламанда, ҳажга борган-ларнинг ҳаммаси фаришта деб. Кейин ҳажда ҳозир ҳам қийинчиликлар қол-ган. Ҳажни кичкина қиёматга тенг-лаштирар экан диндорларимиз. Бир аломати ҳаммамнинг бир томонга йўна-лишида, ҳаракатларида, кейин табиат билан боғлиқ қийинчиликларда кўри-наркан. Энди эски замонда пиёда, туяда боришган экан деб самолётдан воз кечиш жуда кулгили туюлади. Ис-лом ҳамиша тараққиётни тан олган, шунга мослашган.

— Эتيқод...

— Этиқод ички, пинҳон-он бир туйғулардан... Кўз-кўз қилиш ёки менинг этиқодим бор, деб, этиқодсиз-ларни сўкадиган даражада этиқод бўлмаслиги керак, деб ўйлайман. Худо билан ишонувчи бандаси ўрта-сида ҳеч нарса бўлмаслиги керак. Мен кетиш олдиндан бир шеър ёзув-дим, икки катори эсимда: **Оллоҳ билан менинг ўртаманда,
 Ҳеч ким йўқдир, ҳеч ким йўқ, ҳеч ким.** Бу деганим менга аллақанақа ташви-қот қилувчи мулла, эшоннинг ҳеч ҳождати йўқ, демак. Мен Оллоҳнинг бандаларидан биттасиман, деб ўйлай-ман. Оллоҳ бандаларини баравар суя-ди деб ўйлайман. Оллоҳнинг ҳақри кенг деб ўйлайман. Гуноҳи — саови бор, тавба қилувчи одам сифатида унинг марҳамати ҳам жуда кенг деб ўйлайман...

«АМИР ТЕМУР ЎГИТЛАРИ»

«НАВРЎЗ» НАШРИЁТИ ШУ НОМДА ЧОП ЭТГАН КИТОБЧА СОТУВГА ЧИҚДИ.
ҚУЙДАГИ ЎГИТЛАР УШБУ МАЖМУАДАН ОЛИНДИ.

Дўст-душмандан кимки менга илтижо қилиб келгудек бўлса, дўстларга шундай муомала қилдимки, дўстлиги яна ортди, душманларга эса шундай муносабатда бўлдимки, уларнинг душманлиги дўстликка айланди.

Ақлли душман, жоҳилу нодон дўстдан яхшироқ.

Ҳар мамлакатда адолат эшигини оқдим, зулму ситам йўлини тўсдим.

Езилган нарса авлодлар хотирида қилинган ишдан ҳам узоқроқ яшайди.

Адоват эмас — адолат енгади.

Беткай кетар, бет қолар,
Беклар кетар, эл қолар.

Ваҳима — душманнинг йўлдоши.

Олтмишга кирган отадан ош сўрама.

Оқ бўлсанг — онт ичма.

Туя минган одам қўй орасига бекинмас.

Беткай — тоғ ва қирнинг кунгай томони; қуёш нур сочган тарафи.

ҚУВЛАШМАЧОҚ

Дераза

ЯЛАНҒОЧ РАҚАМЛАР

Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилотига ер юзи аҳолисининг жинсий фаоллиги ҳақида маъруза ўқилди. Унда айтилишича, жаҳон бўйича бир кунда 100 миллион жинсий қовушув содир бўлиб, бундан 1 миллионга яқини янги одамчаларни дунёга келтирар экан. Шунингдек, бу «уйин» натижасида ҳар куни 350 минг одам таносил дардига чалинаётган экан. (М. Э.)

МЕҲР БОР НАРСА

Новочеркаск шаҳридаги магазинлардан бирида болалар сигарет, газета ва... мушук сота бошлади. Еш ишблармонлар дайди жониворларни кимматроқ нархга оладиган совун зовутларига топширишга ичлари ачганидан, ювиб-тараб сотувга қўймоқда. Меҳр бор нарсая экан! («С.»)

ҲОЖАТХОНА БОҚАДИ

Красноярсклик бир одам ажойиб ҳоҷатхона соҳиби бўлди. У Америкага кетаётган ўртоғининг пуллик ҳоҷатхонасини арзон-гаровга сотиб олди. Собиқ хўжайин бу «қароргоҳ»нинг деворларини 25 сўмлик пул билан безаб чикқан эди. Илгари Москвада 1 сўмлик, Целиноградда 10 сўмлик билан безалган бундай томошагоҳни одамлар билишар эди. Бироқ 25 талик сайқал берган «кошона» ҳозирча ягона.

Янги хўжайиннинг тан олишича, девордаги ноёб «безак» лардан олиб ишлатиб туришга тўғри келмоқда. Чунки иқтисодий тақчиллик бундай йўл тутишга мажбур этмоқда, дейди у.

(М. Э.)

ОТАНГИЗДАН ҚАРЗ ОЛИНГ

Сиз Рокфеллер мисоли миллионер бўлишни хоҳлайсизми?.. Унда отангиздан қарз олинг, Чунки врачлар ошқозон яраси туфайли тез орада ўлади, деб ҳукм чиқариб қўйган 19 ёшли Жон Рокфеллер проценти билан қайтаришга шартлашиб отасидан 1000 доллар қарз олиб, тижорат магазинини очган ва ишлари ривож топиб, миллионер бўлиб кетганди. Касалликка келсак парҳезга қаттиқ амал қилиши туфайли у 37 уй врачини раҳматли қилиб, 98 йил умр кўрди.

(«А и Ф»)

ЭЪЛОНЛАР

37 ЭШДА

Фарғонада 2 хонали уйим бор. Мажбуран уйланиб, оилам билан 5 йил яшадим. 2 қизим бор, лекин мен билан туришмайди. Заҳирадаги зобитман. Машинист бўлиб ишлайман. Бундан ташқари, ҳайдовчилик, дурадгорлик қиламан. Фишт териш, сувоқчилик, сартарошлиқ қўлимдан келади. Бўйим 168 см, вазним 67 кг. Тўғри сўз, ораста аёлларни ҳурмат қиламан. 25-30 ёшдаги аёл ҳаётимда йўлдош бўлса, ҳурмат-иззатини доим жойига қўйиб юрардим. «Оила—74» мактубларингизга муштоқ.

34 ЭШДА

Бўйи 160 см бўлган тошкентлик ўрта маълумотли, пазанда, озодаликни яхши кўрадиган, ҳали оила қурмаган ажойиб бир қиз турмушга чиқмоқчи. [Тошкентлик бўлиши шартмас.] У техникумда лаборант вазифасида ишлайди. «Оила—75»га ёзинг.

33 ЭШДА

Тошкент вилоятида яшайман. 2 ўғлим бор. Каттаси мактабда ўқийди. Икки йил аввал бошимга кулфат тушиб аёлим вафот этди. Ўғилларимни ўз фарзандидай ювиб-тарайдиган, саранжом-сарришта аёл билан қолган умримни давом эттирмоқчиман [Турмушга чиққан, битта фарзанди бўлса ҳам майли.] «Оила—76» хатларингизни кутади.

30 ЭШДА

Наманган вилоятидаги қишлоқларнинг бирида яшайман. Урта бўйли, оддий йигитман. Касбим — нурчи [энергетикман]. Агар ҳали ҳаётда ўз жуфти ҳалолини топмаган меҳрибон, садоқатли аёл бўлса, турмуш қуриб, бахтли яшасак дейман. «Оила—77» мактубларингизни кутади.

28 ЭШДА

Тошкентликман. Авиация заводига электрик бўлиб ишлайман. Ота-онам билан турман, ажрашганман. Ширин-ширин овқатлар пишираман, тўқийман, тикаман. Уй-

рўзгор ишларида тартибни яхши кўраман. Еши, диди ўзимга мос эркак билан оила қуриш истагидаман. «Оила—78» сурат ва мактубларингизни кутмоқда.

23 ЭШДА

Тошкентлик ҳамшира қиз оилам дейдиган, топармон-тутармон, истариси иссиқ, бир сўзли, вафодор йигитга турмушга чиқмоқчи. Ўзи че-вар, тўқини ҳам қизиклади. «Оила—79»га деб хат йўланг.

42 ЭШДА

Бўйим 166 см. Олий маълумотли педагогман. Яшаш жойим Тошкентда. Ота меҳрига зор икки фарзандим бор. [9 ва 7 ёшда]. Ҳаёт кувончлари ва ташвишларига ҳамроҳ бўлиб, болаларимга оталик меҳрини бера оладиган, оилага садоқатли 46—51 ёш орасидаги киши билан танишиб, оила қуриш ниятидаман. «Оила-80» мактубларингизни кутади.

29 ЭШДА

Тиббиёт билим юртини тугатганман. Турмуш ўртоғим билан 9 ой яшаб ажрашганман. Андижонликман, шах-

сий уй-жойим ва 5 ёшли қизим бор. Андижон вилоятида яшовчи, ичмайдиган, ёши 35 гача бўлган киши билан оила қурмоқчиман. Фарзандлари бўлса уларга меҳрибон она бўлиш учун меҳнатимни аямасдим, албатта менинг фарзандимни ҳам ўз боласидек кўришни хоҳлайман. Рўзгорнинг барча ишлари қўлимдан келади. «Оила-81»га ёзинг.

27 ЭШДА

Оилам билан анча бўлди ажрашганман. Ишим яхши, маошим 1800 сўм. Зарарли одатларим йўқ. Сурхондарёликман. Шахсий уй ва ҳовлига эгаман. Яхши пазанда, ақл-фаросатли, саранжом-сарришта ўзбек қизи ёки аёли билан турмуш қурсам дейман. Ўзим имон-этиқодли инсонман. «Оила-82»га мактуб йўланг.

Оила қуриш истагида газитимизга эълон берган хонимлар ва жаноблар! Сизнинг номингизга келган хатлар шахсан ўз қўлингизга тегишини хоҳласангиз ва имконингиз

бўлса, таҳририятнинг «Эълонлар» бўлимига келиб, олиб кетишингиз мумкин. [«Оила-32», «Оила-42», «Оила-45» шулар жумласидан]

ТАРЖИМА ҚИЛАМАН

Ижтимоий-сиёсий, фалсафий, иқтисодий, ҳуқуқшуносликка оид мавзулардаги матнларни, иш юртишга доир ҳужжатларни рус тилидан ўзбек тилига таржима қилиш соҳасида кўп йиллик тақрибга эга бўлган малакали таржимон корхоналар, муассасалар, ташкилотларга ва хусусий шахсларга ўз хизматини тақлиф этади.

Кеч соат 18 дан кейин 45—34—83 телефони орқали боғланиш мумкин.

ТАБРИКЛАЙМИЗ!

Ҳурматли устозимиз Шерали Сокин! 54 баҳорингиз кутлуг бўлсин. Худо оилангизга тинчлик, кинодингизга барака беришини тилаймиз. Шоғирдларингиз Раҳмонқул ва ШАВҚИДДИН. Тошкент шаҳри.

Ўзини ўзи суяб катта бўлган одам

[Боши 4-бетда]

Оллоҳ билан менинг ўртамда, ҳеч ким йўқдир, ҳеч ким йўқ, ҳеч ким... Юсак бадийлигигина эмас, мазмун моҳияти жиҳатидан ҳам теран, инжа байт. Бунинг устига муаллифнинг илоҳий авжда ўқишидан жуда мутаассир бўлдим. Маъносини қақиб, андак иккиланишимга Қуръони каримдаги икки оят чек қўйди:

Тавба сураси. Ун биринчи жузъ, 29-оят: «Ана энди ҳам ҳамма юз ўғирсалар, у ҳолда айтинг: «Менга Аллоҳнинг ўзи бордир! (Мен Унинг) Ўзига суяндим. У зот улўғ арш соҳибидир»

Юнус сураси 32-оят: «Бас, мана шу Оллоҳ — ҳақиқий парвардигорингиздир. Ҳақиқатдан кейин эса фақатгина йўлдан озиш бор, холос. (Яъни ҳақиқий Парвардигорингиз бўлмиш Оллоҳдан ўзгага сифинар экансиз, албатта йўлдан озган бўлурсиз). Бас, қай тарафга бурилиб кетмоқдасизлар?!»

Дилни ранжитгани — анча-мунча кишилар, эндиги ҳожиларнинг, жумладан, Усмон аканинг ҳам, то ҳаж сафарига ва ҳатто ҳаждан кейин ҳам намоз ўқимаслиги. Қолаверса, бор-йўғи самолёту автобусда осон ҳажга бориб келишни ҳам, қийинчилик қаторида санаши. Ҳолбуки: «Қуёш оғишидан то тун қоронғусигача намозни тўқис адо қилинг ва тонгги ўқиш (бомдод) намозини ҳам (тўқис адо қилинг). Зеро тонгги ўқиш (кеча ва кундуз фаришталари) ҳозир бўладиган намоздир». Қуръони карим. Ал-исро сураси. 78-оят.

Муслим боболар ўн-ўн икки ёшларидан бошлаб муқаддас китобимизда белгиланган бу фарзга (намоз фарзига) мунтазам, дилдан амал қилган. Неча йиллаб (баъзан умрбод) ҳажни орзу қила-қила жойнамозга (саждага) бош қўйган. Худо ёрлақаб, ҳаж имкони туғилгудай бўлса йўл азобидан суюнишган. Ҳатто Байтуллоҳдан насиб қилса жонини ҳаққа топшириш ҳақида ҳам ўйлаганлари кўп бўлган. Билъакс, бугунги баъзи «ҳожиларга ўхшаб, ул-бул, дейлик, видеокамералар келтириб сотиб, манфаатланишни ўйлашмаган. Йимони бутун, орияти баланд, бетаъма мардонлар бўлганда энди у пайт.

«БАРЧАСИГА РОЗИ БЎЛГАН»

Давраларда чавандозлик ҳақида гап бошланса, Абрай Жабборовни алоҳида ҳурмат билан тилга олишади. Ҳатто, унинг тўғрисида афсона, ривоятлар ҳам тўқиб улгуришган.

Полвонга отининг жоловини тутқазини орзу қилган отбоқарлар жуда қўп. Аммо, у синовига бардош берган отнигина танлайди.

У эгарга қушдек енил қўнғач, оёқлари билан отнинг қориндан қисиб кўради. Шунанга пайтда «мана-ман» деган отлар ҳам тилириқлаб, йиқилиб қолганини кўрганлар бор.

Абрай Жабборов билан Шаҳрисабзда учрашдик:

— Абрай ака, қачондан бошлаб кўпқари чопасиз?

— Неча ёшдан қатнашганимни эслай олмайман. Ота-боболаримиз ҳам чавандоз бўлишган. Шунданми, болалигимданок кўпқари томошаларига қатнаганман. Ун олти ёшдан бошлаб улоқ тортишаман.

— Чавандозлик — ота касб эканда?

— Йўқ, бу касб эмас — кўнғил иши. Чунки қоннда бўлмаса, ҳеч бир чавандоз узоқ чопа олмайди.

— Билишимча кўпқарининг республика миқёсидаги маълум бир қонун-қоидаси йўқ.

— Ҳар жойда ҳар хил чопишади. Масалан, Жиззах тарафларда бизникига нисбатан бутунлай бошқача. Улар катта майдоннинг икки четига сомондан айлана ясашади. Чавандоз улоқни сомон ичига ташласагина, ҳалол.

Мен Қашқадарё, Сурхондарё ва Самарқанднинг кўп тўй-томошаларига қатнашганман. Бу томонларда сомоқ йўқ. Улоқни тўдудан кўтариб, отлардан 20—30 метр ўзиб, ташласангиз, ҳалол. Бунда «тайёр ошга бакавул»лар бўлмайди.

— Улоқнинг оғирлиги қанча бўлади?

— Деярли ҳамма жойда бир хил,

80-100 кг атрофида.

— 80-100 кг юкни ердан эгилиб кўтариб олиш...

— Бунинг учун чавандозда ақл, куч ва эпчиллик керак.

Қарияларнинг айтишича, бу ўйинни чавандозларнинг пири ҳазрати Али бошлаб берган экан. От устида йигитларнинг чаққон ҳаракат қилишлари учун кўпқари жуда фойдали бўлган. Агар чавандоз спорт билан шуғулланса, ҳеч зарар кўрмайди.

— Узингиз ҳам шуғулланганмисиз?

— Мен самбо билан ҳозир ҳам шуғулланаман. 70-йилларда Бухоро шаҳрида бўлган мусобақада Ўзбекистон ғолиби бўлганман. Энди ўғлим мусобақаларга қатнашяпти. Яқинда катта ўғлим Отабек вилоят бўйича ўтказилган миллий курашда биринчи ўринни олди.

— Кўпқари чопаетганда чавандозларнинг қони кўпириб туради. Кўп жанжал ҳам бўлса керак?

— Йўқ, буларнинг барчаси бакавулга (ҳакамга) боғлиқ. Бакавул ҳалол, мард бўлса, ҳеч қандай жанжалга йўл қўйилмайди.

— Улоққа кирадиган отларнинг бошқа отлардан фарқи нимада?

— Бу жонзотга фақат тил бермаган худо. Тўдага кирганда улоқни олиш

Албатта, намоз ниятда бўлмоғи вожиб.

Бир мухлиси сифатида тасалли — Усмон ака дилида, ниятида Оллоҳнинг устиворлиги. Ва унинг юқоридаги гўзал байтда эътироф этилгани. Ва янада кўпроқ қувонтиргани — бугун миллатнинг Исломи қадрлай бошлагани, Ҳаққа юз тута бошлаганидир.

Яна айтинг: Ҳақиқат (яъни, Исломи) келди ва ботил (яъни куфр) ўчиб йўқолди. Чунки ботил йўқолгувчи нарсасидир». Қуръони карим. Ал-исро сураси, 81-оят.

Мабодо шундай бўлмаса, араблар нақлидан ортиқ тасалли йўқ: «Лиқули Фиръавн Мусо-ҳар Фиръавнга бир Мусо», яъни ҳар қандай золим ҳокимнинг пешонасига Оллоҳ таоло уни йўқ қиладиган бир адолатпарвар — Ҳақсевар кишини ёзиб қўйгандир...

Урол ҲЗБЕК

(Давоми кейинги сонда)

Суратчи: С. МАҲКАМОВ

учун сизга барча шароитни яратиб беради. Ҳатто улоқ устига боргач, тиз чўкадиган, бир елкасини тутадиган отлар ҳам бор. Бу отлар бошқа отлардан еб-ичишидан ташқари «катта юраклиги» билан ажралиб туради.

— Эшитшимча, сиз ҳар қандай отни ҳам минавермас экансиз?

— Бу гапингизда жон бор. Одамларнинг мяясига «дўст-душман, яхши-ёмон» деган фикр ўрнашиб қолган. Бу кишини эҳтиёткорликка ундайди. Мен эгарни қошидан ва орқасидан ушлаб, осилиб минаман. Вазним анча оғир. 110 кг. Нимжонроқ от бўлса, қалтираб қолади. Минмай қўя қоламан. Чунки бир ёнига осилганимда ўзимни кўтара олмаган от, тўдудан мен билан улоқни олиб чиқа олмайди.

— Кўпқари ўйинидаги нималарга қаршисиз?

— Чилвирга. Бу — эгарнинг қошига боғланган ип. Улоқни ўз кучи билан кўтариб чиққан чавандознинг ҳалоли бўлсин.

— Сир бўлмаса, кўпқаридан қанча даромад оласиз?

— Худонинг берганидан нолимайман. Ҳалигача чавандозларнинг пулга зориққанини эшитмаган бўлсангиз керак?..

— Оилада ҳам қамчингиз иш бериб турадимиз?

— Уриб этини, сўкиб бетини қотирасан, дейишади. Шундан ҳулоса чиқарганман. Оилам болалар враччи бўлиб ишлайди. Беш фарзандни тарбия қилаяпмиз. Улар мени тушуна билишади.

— Оиламиз врач экан. Сизнинг чавандозлигингизга қандай қарайди?

— Барчасига рози бўлгач, тўй қилганмиз...

— Болаларингиз ичида ҳам чавандоз бўламан дегани борми?

— Улар ҳали ёш. Лекин болам от миниб ёнимда юрганида тоғдек ўсаман.

Ботир ЭРНАЗАР.

Суратчи: Содиқ МАҲКАМОВ

Марадона футбол ўйнаш ҳуқуқидан вақтинча маҳрум этилгани ишқибозларга яхши маълум. Уни шу қадар машҳур қилган ва айти пайтда шу қадар ҳимосиз этган ҳам

футбол бўлди. Хўш, Марадонанинг ҳаёти бундан кейин қай йўсунда кечади? Цюрихда чиқадиغان «Спорт» рўзномасини varaқлаб кўрайликчи.

Бош муҳаррир:
Абдуҳошим
ИРИСБОЙ

ТАХРИР
ҲАЙЪАТИ:
Қулман ОЧИЛ
Жуманазар
БЕКНАЗАР
Дадахон
ЕҚУБОВ
Муҳаббат
ИБОДОВА
Юсуф ЗИЁД
Бош муҳаррир
ўринбосари
Тўрқин ҲАЙИТ
(масъул котиб)
ЖАМОАТЧИЛИК
КЕНГАШИ:

Бахтиёр
ЭГАМБЕРДИЕВ
Қувондиқ
БЕРДИЕВ
Мейли
ЙУЛДОШЕВ
Рўзимат
САФОВЕ
Абсалом
УСАНОВ
Баҳодир
ЭШОНХОНОВ
Урол
УЗБЕК
Тахририят
келган хатларга
ёзма жавоб
қайтармайди.
Шунингдек,
фуқаролар
билан
ташкилотлар
ўртакда
вирсатчилик
ҳам қилмайди.

Газетамиздан
олинган
маълумотлар
«Оила ва
жамият»дан
деб кўрсатилиши
шарт.

Газетамиз
ҳомийлари —
Тошкентдаги
«СЭВИЖ»
тижорат жамияти,
Галлаорол
туманидаги
«Галлаорол»,
Муборак
туманидаги
Хитой давлат
хўжалиги,
Намангандаги
«Тўқимачи»
маданият
саройи.

МАНЗИЛИМИЗ:

700029,
Тошкент — 29
Намоёншар
хизмати,
1-бино.
Телефон:
39—43—95
Обуна
индекс 64654
Буортма 42

Ўзбекистон
Республикаси
«ШАРҚ»
нашриёт —
матбаачилик
концерни
Тошкент шаҳри

— Июль ойида жазо муддати тугайди. Футболдаги фаолиятингизни қаерда давом эттирмоқчисиз?

— Профессонал футболчи сифатида мени майдонда кўриш энди ҳеч кимга nasib этмайди. Қарорим қатъий, қайтиш йўқ.

— Унда нима қилмоқчисиз?

— Езда рафикам Клаудия, кизларим Далма ва Жаниналар билан биргаликда АКШ га кўчиб ўтмоқчиман. Флорида атрофларидан уй сотиб олиш ниятим бор, аммо қаерданлиги хали аниқ эмас. У ерда ҳаётимиз бироз осой-

— Яқин-яқингача режаланган бешкача эди-ку? Линникер, Зиколарга ўхшаб Японияга бормокчи, Кубада футбол мактаби очмокчи эдингиз. Аргентинада бўлса «Марадона «Бока хуниорс» клубида машқларни бошлаб юборди», деган гаплар чиқувди...

— Рўзномалар мен ҳақимда нималар ёзишмайди, дейсиз. Тўғри, Япония ёки Куба футбол майдонларида пайдо бўлиб қолишим, хаттоки Жанубий Африкага қараб йўл олишим тўғрисида гаплар бўлгани рост, инкор этмайман. Балки Гаванада футбол

ДИЕГО МАРАДОНА:

ФУТБОЛГА ЭНДИ
ҚАЙТМАЙМАН

ишта кечади, деб ўйлайман. Чунки бутун Аргентинанинг оғзида Марадона. Жудди бошқа гап қуриб қолгандай нуқул мени ғийбат қилишади. Фиоритода (Буэнос-Айреснинг вилоятларидан бири, Диего шу ерда тутилган) минглаб болаларнинг очликдан, сизлалари қуримокда, ота-оналари нима қилишни билишмайди. Бу ерда бўлса Марадонани чайнашгани чайнашган. Юлдуз бўлиш жонимга теғди.

— Нахотки қарорингиз қатъий бўлса?

— Футболдан кетишим масаласи аллақачон хал бўлган. Америкада одамларга ўхшаб оддий кун кечирмоқчиман. Бўлар-бўлмас шовшувларга, иввою бўхтонларга сира тоқатим қолмади. Ҳаммаси жонга теғди. Кейинги пайтларда хатто кўчага ҳам чиқа олмай қолдим. Чиқининг билан мухбирлар қуршаб олишади, операторлар бўйинингни қашласанг ҳам суратга олишаверади. Италиядагидан ҳам ўтказовришди. Бунинг устига президент Карлос Менем... Сира қутмаган эдим.

мактаби очарман, бу ҳақда мен Фидел Кастро билан гаплашганим, у жуда кизикиб қолди. «Бока хуниорс» да машқ қилганим рост. Аммо у ерда шунчаки жисмоний тайёргарлигини пасайтириб юбормаслик учун борганман, ҳолос. Яна такрорлаб айтишим мумкин: мен энди сўнган юлдузман. Кейинги пайтларда асадос ейишга ружу кўйдим («асадос» — аргентиналикларнинг суюмли овқати), ўн икки кило семириб кетдим.

— Шундайку-я, аммо яқинда «Марадона 1994 йил Жаҳон кубоги учун курашмоқчи, Аргентинани ғолиблар шохсупасининг энг юқори чўққисига олиб чиқмоқчи», деган сўзларни эшитиб қолдим.

— Э, бу ҳам бир гапда. Қизим Жанина мени бир марта ҳам футбол майдонида кўрмаган. Қаердадир шу кизим унун футбол ўйнашим мумкин, дегандай бўлувдим, рўзномалар дарҳол илб кетишди.

— «Наполи» президенти Коррадо Ферлано яқинда

сизни 1992—1993 йиллар мавсумида «Наполи» клубида кўриш иштиёқи борлигини маълум қилди.

— Номини бўлганга бу мамлакатга қайтиб бориш имкониятини кўраётганим йўқ. Ферланонинг бу ишга мутлақо дахли йўқ. Лекин барибир қайтмоқчи эмасман.

— Сизга нисбатан бундай хайрихоҳликнинг сабаби, жаҳон биринчилиги финалида кўзингизда ёш қалққани учун бўлса керак?

— Ҳа, ўшанда адолатсизлик туфайли ўйинни бой берганимизда йиғлаб юборгандим. Финал ҳақами бизнинг дарвозамизга ноҳақдан ўн бир метрли жарима тўпи белгилади. Италия мафияси уйи сотиб олган экан. Ахир биз ярим финалда майдон эгаларини ютган эдик-да!

— Сиз гиёҳвандликка ружу кўйиб соғлигингизни йўқотдингиз, кўп маломатларга қолдингиз.

— Мен атрофимда кечаётган воқеа-ҳодисаларнинг рухий таъсиринга дош беролмадим. Ҳақиқатан ҳам кокаин истеъмол қилар эдим. Аммо ҳеч қачон ўйин олдидан бу

иш билан шуғулланган эмасман. Футболни гиёҳвандлик билан кўриш мумкин эмас. Бугун эса, мана, кўриб турганингиздек, Марадона сопа-соғ. Буэнос-Айресдаги шифохоналардан бирининг ходимлари менга ёрдам беришди.

— Сиз учун қийин бўлган дамларда яна кимлар ёрдамга келишди?

— Энг аввало рафикам Клаудия ва кизларим. Менежерим Франчи, собик тренерларим Менотти ва Билардо, «Наполи»даги биродарларим Массимо Мауро ва Карека садоқатли дўст эканликларини кўрсатишди.

— Сиз ўзингизни «Наполи» олдида гуноҳкор деб ҳисоблайсизми?

— Йўқ, асло. Ақинча, ким кимдан қарздорлигини аниқласак бўларди: Марадона «Наполи»гами ё... «Наполи»га келганимда ўртақол, Италиядан ташқарида деярли ҳеч ким танимайдиган бир клуб эди. Мен билан бирга «Наполи» мамлакат чемпиони бўлди, УЕФА кубогини қўлга киритди, Оврупаннинг кучли командаларидан бирига айланди. «Стадио Сан Паоло»ни тўлдирган қанчадан-қанча ишқибозларни айттинг.

— Флоридада нафақахўрлардай ҳаёт кечирмоқчимисиз?

— У ерда «футбол-5» мактабини очмоқчиман (бундай ўйинларни европалар «футзал» деб аташади). Унда ҳар икки томондан бештадан ўйинчи иштирок этади, тўп бўлса сал чоғроқ, каттироқ бўлади. Аргентинада «футбол-5» ўйини ёшлар ўртасидагина эмас, балки таникли ўйинчилар орасида ҳам машҳур.

— Молиявий аҳволингиз анча ёмонлашганлиги ҳақида ҳам гаплар юрибди?

— Бу гаплар менинг тўғримадаги ғийбатларнинг бўлмағури: кизларим ҳоҳлашса кун бўйи увилдирик еб, шампан виноси ичишлари мумкин. Соғлигим ҳам, молиявий аҳволим ҳам жойида.

Суратчи: Ҳ. СОЛИҲОВ

«КУРАНТИ»дан олинди.

ҚАБРИСТОНДА ЎЛИМ ЎЙЛАНАДИ

БИСМИЛЛАҲИР РОҲМАНИР РОҲИМ

Исломи дини келишидан аввал инсонлар қай даражада нотўғри эътиқодда бўлганликлари, жумладан, ўзлари қўл билан ясаб олган баъзи нарсаларга, бутларга ва санамларга сиғинадиган даражада паст тушиб кетганликларини бугун ҳамма билади. Энди эътибор бериб ўйлаб кўрайлик, нима учун Аллоҳ ақл-заковат ниҳоятда ўткир бир фаросат берган халқлар бориб-бориб ўзлари қўли билан ясаб олган, ёғочдан, тошдан, лойдан бўлган нарсаларни худо деб эътиқод қўйишга қабриб етишди?

Аллоҳ субҳонаху ва таоло Одам Атони яратиб, у кишидан Моно Ҳавони яратиб ва уларнинг жуфтликдан инсонларни тарқатганидан бошлаб уларга пайғамбар юбориб турган ва одам бу дунёдаги ҳаётини қандай ўтказиши, Аллоҳ субҳонаху ва таоло билан қандай муомалада бўлиб, унга қандай ибодат қилиши, пайғамбарларга қандай ишониб, бутун борликда, коинотда кечадиган ҳодисаларга қандай муносабатда бўлиши ва бошқа барча йўл-йўриқларни ниҳоятда ёрқин бир ҳолатда баён қилиб турган. Лекин пайғамбарлардан сўнг, замонлар ўтиши билан инсонлар шайтоннинг васвасига учиб Аллоҳга бўлган ҳақиқий эътиқодлари аста-секин бузилиб, юқорида зикр қилинган бузуқ эътиқодларга, бутпарастликка, санамларга, ҳайкалларга сажда қилишга тушди. Қуръони карим оятлари бу ҳолатни сиз билан бизга ёрқин ҳикоя қилиб берган. «Нух» сурасида баён қилинишича Нух алайҳиссалом ниҳоятда улкан пайғамбар бўлганлар ва ниҳоятда ўжар саркаш, ўзининг гапига турадиган, бутпараст бир халққа пайғамбар бўлиб келганлар. Нух алайҳиссалом ўз қавмини тўққиз юз эллик йил даъват қилганлар. Бу дегани 950 йил Ал-

лоҳга ибодат қилинганлар, бутларни ташланганлар, санамларга сажда қилманганлар деган даъватга ҳалиги халқ қулоқ солмаган, фақат озгина одам қулоқ солган, холос. Шундан кейин Аллоҳ таоло уларнинг ҳаммасини сувга бостириб ўлдирди. Фақат Нух алайҳиссалом ясаган кемага чиққанларгина тирик қолди: Қолганларини Аллоҳ таоло худди қора сон касалини инсоннинг баданидан кесиб ташлагандек, ер юзидан йўқотди. Хўп, уларнинг шунақа бутпараст бўлиб қолишларининг тарихи қандай? Нух сураси тафсирида айтиладики, улар аҳли солиҳ худого абад қиладиган, пайғамбарга эътиқод қўйган, Аллоҳнинг буйруғидан юрган кишилар экан. Лекин ораларидан юқори бир даражага эришган ибодатлик кишилар дунёдан ўтганларидан кейин шайтон келиб васваса қилган экан: «Сизлар фалончини яши қўрармидинлар!»

— «Яши қўрардик».

— «Яши қўришларинг яна давом этадими?»

— «Ҳа, давом этади».

— «Ундай бўлса, булар ўлди, кўмиб қўйинлар, яши қўрадиган бўлсаларинг суратини чизиб қўйинлар, олдларингда турсин, шундан кейин унутмайсизлар». «Ҳа, бу тўғри гап, келинлар, фалончи азимиз бор эди, пистончи олимиз бор эди, яна бир улғимиз бор эди, булар жуда аҳли солиҳ, бизни Аллоҳни йўлига қақирган одамлар эди. Ҳақиқатан вақт ўтиб, эсимиздан чиқиб қолмасин», деб одамлар аждодларининг суратларини чизди. Кейин бу авлод кетиб, ўрнига болалари келганида ҳайкал қилишди, суратдан кўра ҳайкаллар яхшироқ туради, дейишди. Бир авлод ўтган, уларни азизларнинг ҳайкали деб эътиқод қилиб юришди. Кейинги авлод эса отамиз хурмат қиларди, бу улғуроқ киши бўлса керак деган эътиқодга ўтишди. Учинчилари эса ҳайкал олдига бориб олиб, «Менинг шундай

ҳожатим бор, ўзингиз чиқармасангиз бўлмайди, отам сизнинг олдингизда турарди», деб ҳайкалга ёлворадиган бўлди. Кейин-кейин бориб «худо» деган эътиқодни қилишадиган бўлди. Демак, ўлганларни ҳурмат қиламан, ўлганларни эсимдан чиқармайман, деб балога гирифтор бўлишган.

Хўп, ўлганларни қандай эҳтиром қилиш керак? Ўлганларга муносабат қандай бўлиши керак?

Исломи динида инсон тирик вақтида қандай ҳурматли бўлса ўлик вақтида ҳам шундай ҳурматлидир. Шунинг учун жанозага келганларга секин кўтаринлар, бирдек кўтаринлар, силкитмай юринлар, деймиз. Чунки Инсон Аллоҳнинг мукаррам қилган махлуқи, ҳурматли қилган бандаси, ердаги халифаси. Инсон тупроқдан яралган, яна тупроқ бўлиб аралашиб кетади. Лекин руҳи қолади, қиёмат кунини Аллоҳ таоло шу руҳидан жисми қандоқ бўлса шундай қилиб турғизади, тирилтиради. Шариатимиз кўрсатмасига кўра ўликнинг ҳурмати юбятараб, ғул қилдириб, тоза матодан кафан кийдириб, олиб бориб ўрнига қўйишлик. Ундан кейин ҳам ҳурмати қиладиган бўлса дуо қиламиз, хайри эҳсон қиламиз.

Уламоларимиз ўликни жойига олиб бориб, қабрга кўмганда, қовлаганда чиққан тупроқдан ортиқ нарсани қўшиб бўлмайди, дейишади. Қабрни қазиганда қанча тупроқ чиқса, шуни яна қайтариб қўйиш керак, Пайғамбаримиз саллоллоҳу алайҳи вассаллам даврларида қабр устини туянинг ўркакчага ўхшатиб тўмпайтириб қўяр

Қуръоннинг айтгани шунми? Суннатнинг кўрсатгани шунми? Булар бошқа миллатлардан, бошқа диндагилардан кўриб қилинапти. Ким қайси қавмга ўхшаса ўшалардан бўлади. 40, 50 минг сўми қабрга олиб бориб қўйгандан кўра, бу ёқдаги ишларга сарфласа, халққа фойда келадиган садақан жория қилса, етимларга, но-чорларга, мустаҳиқларга берса бўлмайди? Ана ўшанда ўликка фойдаси етади, ўзига савоби тегади. Ким ўлса унинг устига мрамар қўяверсак, гишт қўяверсак, суратини ўрнатаверсак, ҳайкални қилаверсак, қаёққа борамиз? Қабристонга борган одам сурат кўргани ёки мрамардан қилинган шаклларнинг қайси бири чиройлигини кўргани борадими?

Пайғамбаримиз саллоллоҳу алайҳи вассаллам Қуръон туша бошлаганда қабристонга боришни ман қилганлар. Чунки одамлар қабристонга бориб, чўқиниб қабрларга сиғинганлар, қабрлардан бир нарсаларни сўраганлар. Бу мусулмончиликда ширк, худого сурат келтиришдир. Кейинроқ мўъмин мусулмонларнинг қалбида тавҳид ақида, исломи ақида яхши ўрнашганидан кейин: «Мен сизларни қабрлар зиёратидан манъ қилувдим, энди зиёрат қилинлар, қабрларни зиёрат қилиш, ўлимани эсингизга солади», дедилар. Қабристонга борган одам ўлимни ўйлаб чиқиши керак. Шу ерда ётганлар менга ўхшаб юришган эди, мендан зўрлар кўп эди, ҳатто дунёни сўраганлари бор эди, мана, бугун ҳаммаси тенг бўлибди, ҳаммаси шу ерда ётибди, демак, эрта мен ҳам келаман, деган ваъзна-сиҳат билан чиқиши керак. Фалончининг болалари минг сўмга қабрини бебади, менинг болаларим бундан ўтказиши керак, деган фикр билан чиқмаслиги лозим. Исломи тенглик дини. Бировнинг кўнглини синдирмайдиган дин. Энди қабристон ҳам пули кўпники бўлиши керакми? Йўқ ҳамма тенг бўлиши керак. Шунинг учун ҳам ҳажга борадиганларга ҳамма кийимингни ечиб, бир хил кийим (эҳром) киясан, дейилади; худонинг олдида туради. Уликлар ҳам шундай. Биз динимизга, шариатимизга амал қиладиган бўлсак, тўласига амал қилайлик. Ҳозир ҳамма жойда ташвиш бор, қабристонлар учун идоралар ер талашмоқда. Шариатимизда бўлса кўмдигми, еринг хусусиятига, ўликнинг чириш вақтига қараб ўттиз йилми, 40 йилми ўтган ёнидан қавлаб бошқасини қўйса бўлаверади. Пайғамбаримиз саллоллоҳу алайҳи вассаллам Ҳазрат Алини қабристонга юбориб бир қаричдан юқориси бўлса ҳаммасини текислаб ташлан деганлар. Ҳозир ҳам Маккаи мукаррамада, Мадина мунавварада қабрлар бир хил, ҳашами йўқ. Бир мисол: Усмон ибн Марғун деган саҳобани икром вафот этганлар. У киши пайғамбаримизнинг эмалдош акалари экан, яъни онани эмишган экан — уша зотни кўмиб бўлишгандан кейин, бу тош олиб келинлар, мен акамнинг қабрини аломат қилиб қўяй, деганлар. Демак, белги учун битта тош қўйса бўлади, бошқа нарсаси ҳожат йўқ. Шунинг учун биз мусулмонлар мана бу нарсаси катта эътибор беришимиз керак. Мрамар тошлар, расмлар, ҳайкаллар ва бўлак ёдгорликлар ҳаммаси шариатимизда йўқ гуноҳ ишлардир. Улғимизга ҳам тиргимизга ҳам фойдаси йўқ уларнинг. Ҳозир қаёқлардан келиб, махсус корхоналар очиб, мрамар сотишапти. Мусулмонлар гуноҳга ботиб, ҳалигини сотиб олиб ота-онасининг устига бостиришапти. Тупроғи ёмғирдан баҳра олмаса, ўсимлик ўс-маса, бунинг устига шарнатда йўқ бўлса, савоби бўлмаса — бу нима деган гап ўзи!

Биродарлар, тириклар учун зарур нарсаларни қабристонга олиб бориб сарфламасдан, бошқа эзгу ишларга сарфласа ҳам бўлади. Биров кўрмаса ҳам, Аллоҳ таоло билади. Садақан энг яхшиси мафҳийси, биров билмагани.

МУФТИЙ МУҲАММАД СОДИҚ
МУҲАММАД ЮСУФ.